

Onsdagen den 13 februari

Kl. 10.00

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 5 innevarande månad.

*Tids- och ärende-
planer*

*De kungliga pri-
vilegierna vid jakt*

§ 2 Tids- och ärendeplaner

FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Till kammarens ledamöter har utdelats dels en preliminär tidsplan för kammarens sammanträden under återstoden av riksmötet 1979/80, dels en ärendeplan för behandling i kammaren av utskottsbetänkanden under tiden den 20 februari–den 18 april 1980.

§ 3 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1979/80:81 till arbetsmarknadsutskottet

§ 4 Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkanden

1979/80:35 med anledning av förslaget 1979/80:5 från riksdagens förvaltningsstyrelse om utvidgning av förvaltningskontorets direktion

1979/80:36 med anledning av propositionen 1979/80:55 om ändring i kommunallagen (1977:179), m. m.

Kulturutskottets betänkande

1979/80:23 med anledning av propositionen 1979/80:101 med förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 såvitt propositionen hänvisats till kulturutskottet

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 5 De kungliga privilegierna vid jakt

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1979/80:24 med anledning av motioner om jakt- och viltvård m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1978/79:977 av Axel Andersson m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen med bifall till motionen beslutade att det kungliga privilegiet avseende jakt upphävdes.

Onsdagen den
13 februari 1980

De kungliga privilegierna vid jakt

1978/79:1435 av Arne Andersson i Ljung m. fl. (m).

1978/79:1444 av Sonja Fredgardh (c).

1978/79:1446 av Helge Hagberg och Håkan Strömberg (båda s). vari yrkats att riksdagen hos regeringen skulle anhålla 1. att jaktvårdslagens stadganden beträffande skyddet för landets fridlysta djur ändrades. 2. att auktorisation m. m. av konservatorer genomfördes. 3. att regler som i övrigt angavs i motionen blev i sin helhet föremål för utredning eller översyn, så att vi bättre kunde skydda vår inhemska fauna.

1978/79:1459 av Alf Lövenborg (apk).

1978/79:1461 av Kjell Nilsson och Bengt Fagerlund (båda s) samt

1978/79:1963 av Elis Andersson och Anders Dahlgren (båda c).

Utskottet hemställde

1. beträffande tillgodogörande av kronans jakträtt m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:977.

2. beträffande jakt- och viltvårdens administration m. m. att riksdagen lämnade motionen 1978/79:1435 utan vidare åtgärd,

3. beträffande viltskador att riksdagen lämnade motionen 1978/79:1444 utan vidare åtgärd,

4. beträffande jaktlagstiftning m. m.

a) att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1459.

b) att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört om överlämnande av motionen 1978/79:1446 till jakt- och viltvårdsberedningen.

5. beträffande älgjakt att riksdagen lämnade motionen 1978/79:1461 utan vidare åtgärd.

6. beträffande vårjakt efter sjöfågel att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1963.

AXEL ANDERSSON (s):

Fru talman! Tillsammans med några andra ledamöter av denna kammare har jag i motion nr 977 till 1978/79 års riksmöte föreslagit att de kungliga privilegierna avseende jakt skall upphävas.

Bakgrunden till vår begäran är den mer än 400 år gamla rätten för kungen att fritt bedriva jakt på kronans marker. Naturligtvis var det en kung som 1647 – med stöd av adeln – införde denna kungliga förmån som sedan seglivat övervintrat och klarat sig undan, trots demokratins landvinningar i övrigt.

Så småningom utvidgades rätten till jakt att omfatta alla jordägande. I mitten på 1800-talet uppluckrades även den bindningen, då olika arrendeformer började tillämpas.

Den här utvecklingen har lett till att jakten i dag till mycket stor del sker på arrenderade marker. Detta har gjort det möjligt för även den jordlösa delen av befolkningen att jaga, och i främsta rummet kommer då älgjakten på höstarna. I dag kan de svenska älgjägarna räknas i hundratusental. Höga krav på skjutskicklighet, omdöme och teoretiskt kunnande ställs. Prov avläggs årligen. Miljonbelopp betalas årligen in till staten i form av arrenden,

fällavgifter och jaktvårdsavgifter. Men kungen jagar fritt.

Som utskottet anför disponerar kungen i dag nio kronoparker och två kronoegendomar med en sammanlagd areal på 96 776 ha för den kungliga älgjakten. Det är alltså nära 100 000 ha jaktmark till en enda persons disposition – utan kostnad.

Dessutom finns en hovjägmästare, deltidsanställd av domänverket, som bl. a. har i uppgift att som överjägmästare leda och organisera kungajakterna. Inte heller detta kostar konungen eller hans familj någonting.

Vad betalar då den vanlige jägaren för att få jaga älg? Som jämförelse kan jag ta Bohusdals revir, i vilket ingår kronoparkerna Halle- och Hunneberg som kungen jagar älg på. Där uttogs i höstas följande avgifter vid älgjakt. Älgkalv: 344 kr. Älgtjur med mer än tolv taggar: 2 060 kr. Övriga älgdjur: 1 202 kr. Till dessa belopp tillkommer drygt 20 % moms.

Utskottet har i sitt betänkande behandlat denna motion tämligen kallsinnigt. Utskottet jämför kungens för älgjakt disponibla nära 100 000 ha med övrig domänverksmark som utarrenderas för älgjakt, ca 5 miljoner ha, och är tydligen nöjt därvid. Någon uppfattning om rättvisan i att *en* jägare utan kostnad disponerar sådana väldiga arealer för älgjakt har inte utskottet – i vart fall har det inte fått plats i betänkandet. Att dessa 5 miljoner ha delas av tusentals jägare som årligen inbetalar miljoner till staten för sin jakträtt nämns inte.

Utskottet motiverar sitt yrkande om avslag på motionen med att hänvisa till den år 1977 tillsatta jakt- och viltvårdsberedningen, vars uppgift bl. a. är att se över jaktförfattningarna. Men, fru talman, – och nu får någon från jordbruksutskottet rätta mig om jag har fel – att man skall överväga och föreslå ändringar i kungens rätt till fri jakt på kronans marker nämns inte alls i utredningsuppdraget.

Eftersom jag inte vågar hoppas på några initiativ från utredningen i den riktning som vi har begärt i motionen hade jag tänkt, fru talman, att yrka bifall till motion 977 till 1978/79 års riksmöte. Dock har en komplikation uppstått. Strax innan kammarens sammanträde började i dag upplystes jag om att det av formella skäl inte är möjligt att yrka bifall till motionen. Jag vet att näste talare, John Andersson från vpk, kommer att framställa ett yrkande med förslag att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till lagändring av innebörd att det kungliga privilegiet avseende jakt upphävs. Jag anser att detta helt överensstämmer med våra krav i motionen, och därför ber jag att på förhand få yrka bifall till det yrkande som kommer att framställas.

JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Detta betänkande från jordbruksutskottet berör några motioner om bl. a. jakt och viltvård. Dessa motioner tar upp vitt skilda förhållanden inom nämnda område. Det är inte min mening att företa någon genomgång av alla de motioner som behandlas, utan jag nöjer mig med att stanna vid en.

Det är motionen 1978/79:977, som jag anser att det finns anledning att närmare beröra. Där yrkas att riksdagen beslutar om ett upphävande av det

Onsdagen den
13 februari 1980

De kungliga privilegierna vid jakt

kungliga privilegiet avseende jakt.

Jag delar helt motionärernas uppfattning på den punkten. Deras historieskrivning finns det kanske en del att invända mot. Den stämmer väl inte helt när det gäller den utveckling de talar om – från fåtalets privilegium till alla medborgares demokratiska rätt att bedriva jakt. Visserligen är dödsstraffet borttaget – på Gustav II Adolfs tid stadgades det ju att "ofrälse man som dödade älg skulle mista livet". Men av flera anledningar, vilka jag här inte skall beröra, torde det vara omöjligt med en sådan demokratisk rättighet som motionärerna talar om.

Tvärtom visar den senaste tidens utveckling en annan, skrämmande tendens, där spekulationsintressen alltmer gör sig gällande i utbudet av jaktmöjligheter. Det handlar här om att svenska jägare ställs utanför jakten enbart av det skälet att plånboken är tunn.

Jag har velat nämna denna utveckling som bakgrund till det konstaterande som motionärerna helt riktigt gör, nämligen att det finns kvarlevor från det gamla Feodalsverige. En sådan odemokratisk kvarleva är konungens rätt att fritt bedriva jakt på kronans marker liksom att denne enligt lagen om rätt till jakt är befriad från skyldighet att erlagga jaktvårdsavgift.

I dag händer det att jaktmark, som jägare innehaff i många årtionden och som man med stor möda och uppoffringar sökt värda på bästa sätt, genom mäklare saluförs till högstbjudande, ofta till utländska jägare. Många marklösa jägare betalar stora summor för några tunnland jaktmark. Många jägare saknar jaktmark eller har tvingats sluta jaga på grund av de stigande markarrendena.

I detta läge har en enda person och hans jaktsällskap tillgång till jaktmarker på ca 96 000 ha – helt gratis och utan att behöva betala fällningsavgifter. Detta måste vara ett orimligt förhållande både med tanke på jaktmarkens storlek och med tanke på de särskilda bestämmelserna.

Nu är det inte på det viset – om det är någon som skulle uppfatta det så – att jag är ute efter att frånta kungen möjlighet att jaga. Tvärtom förutsätter jag att domänverket skulle positivt handlägga en begäran om en lämplig jaktmark för kungens jaktutövande och att ett godtagbart arrende i vanlig ordning skulle asättas marken. På detta sätt skulle stora markområden bli tillgängliga för marklösa jägare. Vidare skulle den odemokratiska kvarleva som motionärerna pekar på försvinna. Det måste vara en strävan att så många som möjligt får tillgång till jaktmark, och motionärernas förslag innebär att man tar till vara alla möjligheter i den riktningen när det gäller fördelning av jaktmarker.

Jag brukar stödja bra förslag, oavsett varifrån de kommer. Det krav som framförs i motion 977 är enligt min mening riktigt. Motionärerna har rätt: feodala kvarlevor måste bort ur ett modernt samhälle som ställer krav på likhet inför lagen och demokratiska principer. Eftersom motionen saknar förslag till lagtext – och det är ju fråga om en lagändring – har jag framställt ett särskilt yrkande, som lyder:

att riksdagen med anledning av motion 1978/79:977 av Axel Andersson m. fl. (s) hos regeringen anhåller om förslag till lagändring av innebörd att

det kungliga privilegiet avseende jakt upphävs.

Fru talman! Jag yrkar härmed bifall till detta särskilda yrkande.

EINAR LARSSON (c):

Fru talman! Utskottets enhälliga bedömning av alla dessa med jakt sammanhörande frågor har varit att man inte nu bör gå in i olika detaljbeslut. Den år 1977 tillsatta jakt- och viltvårdsberedningen måste vara den instans som har de bästa möjligheterna att överblicka dessa frågor och att ta ställning till dem och lägga fram förslag i det här sammanhanget.

Jag ber därför, fru talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

AXEL ANDERSSON (s):

Fru talman! Utskottets talesman var föredömligt kortfattad i sitt anförande. Något annat var inte heller att vänta – det stämmer överens med den text som utskottet har offrat på motionen.

Men, herr Einar Larsson, jag tror inte att det är så enkelt som här har gjorts gällande. I mitt inlägg uttryckte jag farhågor i fråga om beredningens befogenheter, men jag fick i det avseendet inte ett enda ord på vägen av utskottets representant. Alltså kvarstår mina farhågor när det gäller behandlingen av den här frågan fortsättningsvis, och jag ber att få instämma i det yrkande som framställts av John Andersson.

EINAR LARSSON (c) replik:

Fru talman! Det är ju, Axel Andersson, vanligt att i alla sådana här sammanhang, sedan regeringen i sina direktiv till utredningsarbetet preciserat olika ämnesområden, ta upp och behandla olika förslag som utredningen anser hör samman med problematiken i fråga. Enligt en liten klausul som brukar läggas till efteråt är det alltid utredningen obetaget att göra på detta sätt. När ett riksdagsutskott, förhoppningsvis med riksdagens bifall, gång på gång säger sig förvänta att vissa frågor löses av utredningen, tror jag att detta får den effekt som Axel Andersson efterlyste, nämligen att frågorna också kan tas upp.

HANS WACHTMEISTER (m):

Fru talman! Jag tror att det med anledning av den förda debatten behöver göras några förtydliganden. Jag tycker att det är ett vittnesbörd om ordets makt över tanken när motionären talar om kungajakterna som en rest från det gamla Feodalsverige och menar att kungen skall jaga efter samma regler som andra jägare i landet.

Axel Andersson talar om de här älgjakterna som om de vore ett privilegium för Hans Majestät Konungen personligen. Det är länge sedan det förhöll sig på det viset. Dessa älgjakter har blivit statsjakter och ingenting annat. De organiseras omsorgsfullt. Man kan säga att det inte går att hitta en bättre organisation av våra älgjakter. De här organiseras genom direkta kontakter mellan expeditionschefen i riksmarskalksämberet och domänverket. På dem som inbjuds ställs mycket höga krav. Det skall vara duktiga

Onsdagen den
13 februari 1980

De kungliga privilegierna vid jakt

skyttar och vana jägare.

Det är alltså en statsjakt det är fråga om och inte kungens personliga jakt. Liksom alla representationsjakter betyder denna jakt oerhört mycket. Jag tror att motionärerna talar emot de människors intressen som de vill tillgodose. I anknytning till älgjakterna kan miljonaffärer och mycket annat avhandlas, och därför bör vi, liksom nu, kunna ha dessa älgjakter på bolagsnivå, affärnivå osv. På samma sätt bör det också finnas möjligheter för staten att utöva sin representation i samband med jakt.

Vi kan se litet grand på vilka som har inbjudits till jakt under de senaste åren. 1972 var den franske ekonomi- och finansministern här liksom också monsieur Deniau, medlem av EG-kommissionen. 1975 var president Kekkonen här och året därpå den italienske utbildningsministern och Mr. Winthrop Paul Rockefeller. 1977 var den spanske transportministern och den avgående danske ambassadören här och för två år sedan den västtyske jordbruksministern. Detta betyder kolossalt mycket med tanke på möjligheterna att kunna göra någonting utomlands.

Jag har bara velat nämna detta för att visa att det, som sagt, inte är en fråga som gäller Hans Majestät personligen utan en statsangelägenhet. Vid dessa jakter kan vi visa upp god organisation, god älgtilgång osv. – till förmån för vårt eget land.

Vad slutligen beträffar uttalandet att inte jaktutredningen skulle ha befogenheter att ta upp dessa frågor förstår jag inte riktigt vad motionärerna menar. Det kan väl inte vara meningen att vi i utskottets betänkande skall nämna varenda liten fråga, när utredningen har s. k. paraplydirektiv, som innebär att den skall ta upp alla frågor som är aktuella i sammanhanget – och där ryms denna fråga alldeles utmärkt väl.

Det finns alltså ingen anledning att yrka annat än bifall till utskottets hemställan.

AXEL ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Ordets makt över tanken talade herr Wachtmeister om. Och det är klart att jag känner mig till freds när jag med min motion – även om man kan göra olika bedömningar av dess kvalitet – ändå har lyckats irritera moderaterna i församlingen så till den grad att herr Wachtmeister använde mycket av sin tid till att räkna upp en mängd honoratiorens som inbjudits att jaga i Sverige.

Men låt mig börja med problemet om det är statsjakt eller kungajakt som det är fråga om. Jag har av upplysningstjänsten fått en kopia av en arealförteckning avseende de kronoparker som är ställda till Hans Majestät Konungens disposition för jakt på högvilt. I mitt försök att översätta det här till svenska har jag funnit att jag vill kalla det för kungajakt, eftersom det är Hans Majestät som disponerar marken och alltså bestämmer hur jakten skall bedrivas, var och när – inom fastställda ramar. Det här gäller en mängd revir i Mellansverige och södra Sverige: Strängnäs revir, Stockholms revir, Finspångs revir, Gullbergs revir, Kalmar revir, Bohusdals revir, Lindesbergs, Skinnskattebergs och Malingsbo revir. Det är alltså fråga om åtskilliga bitar.

Sedan säger herr Wachtmeister att det här inte är någon stor fråga, utan en liten. Men principiellt är det en mycket viktig fråga. Jag vill understryka än en gång – jag sade det i mitt huvudanförande – att det inte kan vara tidsenligt eller med demokratin överensstämmande att kungen, visserligen med beskurna befogenheter numera, men ändå i egenskap av kung, skall ha de här befogenheterna framför andra medborgare i riket som, om de vill jaga, får betala och göra rätt för sig. När det gäller dem ställs det också krav på skjutskicklighet, teoretiskt kunnande och omdöme. Några sådana åligganden finns inte när det gäller kungen. Jag tror ändå att kungen som jaktintresserad sköter dessa saker, men jag vill göra det påpekandet som ett litet memento.

Man behöver de här områdena för representationsjakt, sade herr Wachtmeister. Jag har inte alls samma uppfattning om representationsjaktens betydelse. Det ligger farligt nära gränsen när det gäller otillbörliga metoder för att sälja varor. Kan inte vi sälja våra produkter utan att tillgripa sådana här metoder är det illa ställt. Jag anser att problemet kan lösas genom att kungen får arrendera och betala sin jakt. Sedan får han bjuda in vem han vill.

HANS WACHTMEISTER (m) replik:

Fru talman! Det förefaller som om det fortfarande finns några missuppfattningar om att man vartenda år skulle jaga på de kronoparker som står till förfogande. Det gör man inte, utan man kanske återkommer med flera års mellanrum. Om man skall bjuda hit utlänningar – främmande statsöverhuvuden och andra – gäller det ju att ha någonting att ge sina gäster, att inte ha marker som har haft ett alltför hårt jakttryck. Jag kan uppriktigt sagt inte förstå varför vi i Sverige skulle vara så skenheliga – förlåt uttrycket – att vi skulle säga att vi kan klara oss utan representation av något slag, att det är olaga marknadsföring osv., när man i varje annat land har sådana här representationsjakter, statsjakter. När vi har någonting särskilt att bjuda, såsom vi har med vår älgstam, skall vi väl utnyttja denna tillgång.

AXEL ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Det blir ännu värre, höll jag på att säga, med den upplysning som herr Wachtmeister nyss lämnade – att markerna inte brukas varje år, att det är långa uppehåll, att det ibland kan gå flera år innan man jagar på markerna. Det belyser ännu klarare vikten av att det görs något i den riktning som vi föreslår i motionen.

Det är förmodligen inte heller herr Wachtmeister obekant att många av landets invånare i dag saknar möjlighet att jaga älg därför att det inte finns marker att arrendera. Är det då riktigt att av kungahuset disponerade arealer skall stå obrukade i jakthänseende, kanske flera år i rad? Jag tycker det är fullständigt felaktigt.

Till sist får jag bara konstatera att det är en milsvid skillnad mellan min och herr Wachtmeisters uppfattning när det gäller representationsjakt. Vi kommer förmodligen inte närmare varandra om vi håller på att käbbla här. Jag bara noterar det.

Onsdagen den
13 februari 1980

*De kungliga pri-
vilegierna vid jakt*

HANS WACHTMEISTER (m) replik:

Fru talman! Den milsvida skillnaden kanske beror på att jag som företagare har erfarenhet av vad representationsjakt kan betyda. Det har tydligen inte min motpart.

JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Först till frågan om att hänskjuta denna motion till utredning. Det finns enligt min mening ingen anledning att utreda frågan om likhet inför lagen. Det är förbluffande vilka argument man kommer med just när det gäller denna sak.

Sedan till jaktmarkens storlek, dessa 96 000 ha. Det är orimliga arealer. Det finns ju inga möjligheter att fylla dessa jaktmarker – hur många högheter från utlandet som än plockas hit.

Jag har fortfarande den bestämda uppfattningen att här måste snarast en lagändring till. Sådana här orättvisor kan vi inte fortsätta att behålla.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av John Andersson under överläggningen framställda yrkandet, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan John Andersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkande 24 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit det av John Andersson under överläggningen framställda yrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då John Andersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 276
Nej – 37
Avstår – 3

Mom. 2-6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 6 Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkanden

1979/80:26 med anledning av motion om svensk text på importerade livsmedelskonserver

1979/80:27 med anledning av motioner om en landskapsplan för Skåne, m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Nr 84

Onsdagen den
13 februari 1980

Kontokort

§ 7 Kontokort

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1979/80:27 med anledning av motioner om kontokort.

Riksdagens beslut den 18 december 1979 att hos regeringen begära en övergripande utredning på kontokortsområdet låg till grund för motionerna

1979/80:216 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde att i motionen angivna ståndpunkter skulle ligga till grund för den kommande utredningens arbete och

1979/80:716 av Roland Sundgren m. fl. (s).

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:216 och 1979/80:716.

HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Fru talman! Jag skall inte bli så långrandig här i talarstolen. Det mesta om kreditkorten blev sagt redan i de debatter vi hade här i kammaren i december. Vidare finns i vår motion nr 216 en rad exempel från verkligheten ute i samhället, där olika kategorier av människor reagerat mot kreditkortens verkningar. Alla dessa exempel pekar på viktiga områden som måste belysas i en utredning, och det är därför som vi i motionen begärt att riksdagen skall ge regeringen besked om att dessa saker måste med när man skall besluta om direktiven.

Varför nöjer vi oss då inte med formuleringarna i utskottet om att det är uppenbart att de förhållanden som motionärerna tar upp måste uppmärksammas? Orsaken är ganska enkel. Både den interpellationsdebatt som hölls med ekonomiministern och den debatt som fördes när frågan om utredningen behandlades visar att såväl regeringen genom ekonomiministern som den borgerliga majoriteten i kammaren tar problemen ganska lätt. Något enskilt undantag bland de borgerliga ledamöterna finns – det visade interpellationsdebatten.

Vidare skall man komma ihåg att denna utredning, vars direktiv vi nu diskuterar, påstås ha kommit till genom en feltryckning och genom att en borgerlig ledamot, som det beskrivs, inte hann in i kammaren. Om det nu inte var en feltryckning och om det var en medveten tidsmiss, så är dessa ledamöter bara ett par lysande undantag från den borgerliga inställningen.

Regeringen tar alltså lätt på problemen och ser närmast kreditkorten som

ett smidigt betalningsmedel med stordriftsfördelar i handeln, medan handelns folk protesterar mot spärllisteeländet, en extra pålaga för de handelsanställda som de inte vill ha.

Regeringen anser att kreditkortet har en utjämnande effekt på kreditgivningen, eftersom den som inte är så kapitalstark eller är en bra bankkund inte kan få vanliga banklån. Den som intet har skall alltså låna dyrare än den som är kapitalstark.

Man kan strängt taget se det här som ett sparande i efterhand, sade ekonomiministern och tyckte att det drevs en kampanj mot kreditkortet.

Vidare anser regeringen att de uppgifter som branschen, dvs. kreditgivarna, lämnat inte tyder på några betalningssvårigheter av större omfattning, medan 131 av 146 tillfrågade sociala myndigheter menar att många visserligen klarar sina kontoskulder men i stället kommer till socialen för att få hjälp till mat, hyra och kläder.

Detta är bara några exempel på regeringens lättsinne när det gäller frågan om kreditkortet. Läger man sedan till det faktum att de borgerliga inte ville ha någon utredning alls utan kämpade emot så gott det gick här i kammaren, då finns det all anledning att kräva att vissa ståndpunkter kommer med i direktiven för den här utredningen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till motion nr 216 av Lars Werner m. fl.

JOHAN OLSSON (c):

Fru talman! Det är ett enigt utskott som har redogjort för hur det här ärendet behandlats, och man har kommit fram till att det inte finns anledning för riksdagen att särskilt uttala vad direktiven för kontokortsutredningen skall innehålla. Det är ju praxis att riksdagen hanterar frågorna på det här sättet.

Jag vill också vända mig emot Hans Petersson i Hallstahammar när han säger att den borgerliga majoriteten inte ville ha någon utredning alls på det här området. Diskussionen före jul gällde ju vilka vägar man skulle gå. Utskottets majoritet redovisade att flera utredningar var på gång, bl. a. konsumentverkets då alldeles nyligen startade utredning, som skulle följa upp de här frågorna mycket snabbt. Dessutom hade regeringen lovat att om verksamheten på kort sikt medförde olägenheter så skulle man ingripa.

Mot den bakgrunden uttalade utskottet att konsumentverkets utredning och de övriga utredningar som var på gång var till fyllest och att en parlamentarisk utredning möjligen skulle fördröja bevakningen. Men det blev en parlamentarisk utredning, och det har vi noterat.

Vi är övertygade om att de olika delfrågor som tagits upp i motionerna kommer att beaktas av den kommande parlamentariska utredningen. Det tror jag att både regeringen, som skall skriva direktiven, och de utredningsledamöter som skall tillsättas kommer att bevaka. Det ligger ju i utredningens intresse att belysa frågan i dess helhet.

Mot den här bakgrunden yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Fru talman! Den utredning inom konsumentverket vars existens utskotts-majoriteten delvis stödde sin uppfattning på vid behandlingen av frågan om en utredning om kontokorten säger själv att den, bl. a. av konkurrensskäl, inte fått tillgång till alla de fakta som behövs för att göra en ordentlig kartläggning. Man har bl. a. inte fått de uppgifter man velat ha från de berörda kreditbolagen. Konsumentverkets utredning är alltså inte mycket att stödja sig på. Jag hänvisar återigen till den lättsinniga inställning som visas till hela detta problem, vilken bl. a. kom till uttryck i den mängd av argument som ekonomiministern anförde för att utvecklingen på detta område inte var något att oroa sig för. Man behöver bara läsa protokollet från den debatten för att bli på det klara med hur det förhåller sig på den punkten. Det behövs minsann pekpinnar för att något skall bli gjort på detta område. Herr Bohman sade vid det tillfället att han var motståndare till alla typer av pekpinnar, men jag tror att sådana ibland är absolut nödvändiga.

JOHAN OLSSON (c):

Fru talman! Vad Hans Petersson i Hallstahammar säger om konsumentverkets uttalande gäller den kartläggning som hade skett under sommaren 1979. Utredningen hade inte haft uppdrag eller resurser att gå på djupet med frågorna, och därför förklarade sig konsumentverket berett att göra en mera grundlig utredning av dessa frågor. Vi förutsätter att den utredning som sedan startats och vars arbete pågår kommer att ta upp sådana frågor som Hans Petersson pekat på, bl. a. konkurrenssynpunkter. Givetvis bör det bli ett samråd mellan konsumentverkets utredning och den parlamentariska utredning riksdagen beställt.

HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Fru talman! Jag kan inte finna annat än att detta har blivit en prestigeladdad fråga. Jag kan inte se vad det är för fel i att riksdagen beslutar att vissa viktiga synpunkter som har kommit fram skall tas med i direktiven. Det verkar som om man från borgerligt håll försöker ta upp något slags fördröjande strid på denna punkt genom att hänvisa till konsumentverkets utredning. Nu har ändå en utredning tillsatts – även om alla omständigheter som ledde till majoritet för detta beslut i kammaren inte är riktigt utredda – och då försöker man förhindra att det utfärdas klara direktiv för denna. Det är beklämmande.

JOHAN OLSSON (c):

Fru talman! Nej, det är alldeles fel att man försöker förhindra att klara direktiv utfärdas. Vi ställer oss bakom den parlamentariska utredningen och förutsätter att direktiven kommer att omfatta även de i motionen redovisade delfrågorna. Därmed följer vi också riksdagens praxis att inte lägga sig i utformningen av de direktiv som regeringen har utfärdat.

Överläggningen var härmed avslutad.

Onsdagen den
13 februari 1980

---

*Förstatligande av
läkemedelsindu-
strin*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 216 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hans Petersson i Hallstahammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 27 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 216 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hans Petersson i Hallstahammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 296

Nej - 18

§ 8 Förstatligande av läkemedelsindustrin

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1979/80:28 med anledning av motion om förstatligande av läkemedelsindustrin.

I detta betänkande behandlades motionen 1979/80:760 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen uttalade att läkemedelstillverkningen borde förstatligas.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:760.

INGA LANTZ (vpk):

Fru talman! Vänsterpartiet kommunisterna har i många motioner tagit upp frågan om läkemedelsindustrins förstatligande samt insynen och kontrollen som rör läkemedelsforskning och försäljning och sagt att sjukvården och det medicinska arbetet i alltför hög grad styrs av läkemedelsindustrins vinstintressen.

Läkemedelsindustrin är en mycket lönsam verksamhet. Den är inte konjunkturberoende, utan tvärtom är det så att t. ex. lugnande preparat och sömnmedel är lättare att "sälja" under hårdnande tider. Det finns i dag ungefär 3 000 registrerade läkemedel i Sverige. Åtskilliga av dessa är s. k. synonympreparat, dvs. kopior eller snarlika preparat med olika namn.

Exakt hur mycket läkemedel som försäljs i landet vet man inte, eftersom försäljningssiffrorna är sekretessbelagda för att skydda läkemedelsindustrin från insyn och eventuell kritik samt för att inte en eventuell nedgång i försäljningen av ett visst läkemedel skall kunna medföra "dålig reklam" för

preparatet i fråga och på så sätt ytterligare dra ner försäljningssiffrorna.

Man räknar i dag med att ca 1 miljard kronor årligen går till medicinsk forskning och att läkemedelsföretagen står för ca en tredjedel av detta belopp. Av läkemedelsindustrins forskningspengar går en stor del till s. k. beställd forskning hos enskilda forskare på olika statliga institutioner, både på s. k. grundforskningsnivå och på klinisk, praktisk medicinsk, nivå. Vi vet också att ungefär 200 milj. kr. årligen går till marknadsföring av läkemedel. Det är ett belopp som överstiger vad läkarutbildningen kostar landet varje år!

Läkemedelsföretagen är precis som andra vinstdrivande företag helt inriktade på profit. Man forskar inte i första hand för att skapa läkemedel som kan tillgodose viktiga behov, utan det går ut på att producera läkemedel som går att sälja.

Därför går en stor del av forskningsresurserna till ur samhällets synvinkel helt meningslös verksamhet. Det tillverkas "konkurrentpreparat", dvs. preparat som är i det närmaste helt identiska med tidigare lanserade läkemedel, på grund av att marknaden är tillräckligt stor för att rymma likvärdiga konkurrenter. På en lukrativ marknad kan även en liten andel vara lönsam.

Som exempel kan nämnas olika antibiotika, varav många är helt likvärdiga, p-piller, lugnande medel och medel mot allergier.

Forskningen inriktas då inte på att framställa ett nytt läkemedel utan på att finna ett nytt tillverknings sätt för ett gammalt preparat. Det är inte ämnets kemiska sammansättning man har patent på utan tillverkningsmetoden. Det här är slöseri med forskningsresurser – det borde vara uppenbart för alla!

Ett färskt exempel är ämnet interferon. Det ämnet är känt sedan många år tillbaka för att ha god effekt mot virussjukdomar och vissa cancerformer, och inom de flesta läkemedelsföretag har forskningen varit inriktad på att först av alla finna en ekonomisk och lönsam metod att tillverka detta ämne. Det företag som blir först har miljardvinster att vänta, och de som inte hinner ända fram måste fortsätta sitt arbete med ämnet för att hitta en ny metod. Det företag som får patent och börjar tillverkning lämnar naturligtvis inte ut tillverkningsrätten, och det leder till att ett mycket viktigt läkemedel bara kan tillverkas i liten skala, trots att behovet av det är mycket stort.

Statligt anställda forskare "köps" upp av läkemedelsindustrin, som på så vis får tillgång till nya medicinska kunskaper som kan omvandlas till vinstgivande läkemedel eller testpreparat. Forskare som anställts vid privata företag förbinder sig också att om de slutar sin anställning inte fortsätta med forskning inom sitt gamla område på den nya platsen.

Fru talman! Naturligtvis framställs det läkemedel som är både bra och nödvändiga. Men genom att industrin är vinstberoende tillverkas och marknadsförs också mängder av inte bara verkningslösa utan också rent skadliga ämnen, läkemedel, vilkas biverkningar är större än den medicinska nyttan motiverar.

Distributionen av nya läkemedel sker som om det vore fråga om en ny tandkräm, ett nytt tvättmedel eller en ny konserv. Varje läkare får

flerfärgsfoldrar om läkemedlet tillsammans med pennor, ölöppnare och andra leksaker som skall hjälpa till att inpränta det nya namnet. Läkemedelsföretagen bjuder på "informationsmiddagar" med mycket sprit och resor.

Någon kontroll av läkemedelsreklamen förekommer knappast alls. Det är fritt fram för varje tillverkare att föreslå sitt preparat för behandling av olika sjukdomar och symtom, och det är allmänt känt även bland läkare att ett läkemedels effekt ofta överskattas och att biverkningarna negligeras. De undersökningar man hänvisar till i reklamen har man själv inom läkemedelsindustrin bekostat. Ett läkemedels effekt och biverkningar kan fastställas först efter en längre tids användning inom sjukvården. Då saknas emellertid ofta resurser att föra ut information om eventuella negativa effekter, och den här "motreklamen" får i regel mycket liten genomslagskraft. Socialstyrelsens "motreklam" får årligen kosta bara 1 miljon, och det skall alltså jämföras med de 200 miljoner som industrin satsar på reklam för nya läkemedel. I dag har läkemedelsindustrin i stort sett fria händer.

Att läkemedelsindustrin är i privata händer medför inte bara att den medicinska forskningen till stor del styrs av vinstintressen eller att skadliga resp. onödiga läkemedel får stor spridning utan tillräcklig kontroll från samhällets sida. Det leder också till att sjukvården får en felaktig och defensiv inriktning. Sjukvården påverkas till farmakologiska lösningar på sociala och psykologiska problem. På grund av att läkemedelsindustrin ständigt för ut och skapar en marknad för nya läkemedel mot olika sjukdomar och symtom minskar intresset för sjukdomens orsaker, och ändamålsenliga åtgärder döljs eller förbises.

Det finns åtskilliga exempel på kritiklös lansering av läkemedel. Jag skall här bara påminna om några mycket kända:

Neurosedyn lanserades som det idealiska sömnmedlet, helt fritt från biverkningar, och man fortsatte att sälja det i u-länder även efter det att de allvarliga biverkningarna hade blivit kända.

Detsamma gäller Entero-Vioform, som ger obotliga nervskador men som fortfarande säljs i u-länderna, trots tusentals läkares protester.

De vanliga barbituraten, liksom de kända läkemedlen Valium och Librium, salufördes också under decennier med hjälp av en reklam som förnekade att de var beroendeframkallande, detta trots att många obundna forskningsrapporter talade om kraftig tillvänjning och uttalade abstinensbesvär och beroende.

Även heroin introducerades en gång som ett utmärkt medel vid behandling av morfinism.

Våra vanligaste värktabletter – Albyl, Magnecyl etc. – har också så allvarliga biverkningar att det i dag skulle vara omöjligt att få dem registrerade som nya läkemedel.

Vi inom vänsterpartiet kommunisterna kräver att läkemedelsindustrin skall förstatligas. Vi kräver också att samhällets kontroll över och insyn i läkemedelsforskning ökar, liksom att insynen i försäljningen av de olika läkemedlen ökar. Vi menar också att det måste bli förbud mot kommersiell

läkemedelsreklam, så att man får stopp på felaktig information och ovederhäftig påverkan.

Jag ber att få yrka bifall till motion 760 från vänsterpartiet kommunisterna, en följdmotion till motion 759.

Fru talman! Den här frågan diskuterades för bara några månader sedan här i kammaren. Också då lät sig utskottet representeras av högermannen Erik Hovhammar. Herr Hovhammar tyckte då, och tycker väl fortfarande, att det är helt riktigt att den fria, privata marknadsekonomin skall få experimentera och göra vinst på människors sjukdomar och behov av hjälp av läkemedel. Herr Hovhammar trodde att om samhället fick kontrollen över den här verksamheten skulle servicen bli sämre. Erik Hovhammar hade principiella skäl mot ett förstatligande och tyckte att marknadshushållningen gav människor högre standard. Jag undrar om de som skadats av t. ex. Neurosedynpreparatet ställer sig bakom hans uttalande.

Jag konstaterar att utskottet måste tycka att det är riktigt att den privata vinstjakten får förekomma inom läkemedelsindustrin. Man vill låta enskilda intressen sko sig på människors sjukdom och behov av hjälp och vård. Det är helt obegripligt.

Särskilt obegriplig tycker jag socialdemokraternas tystnad i denna fråga är. På socialdemokratiska partikongresser har man vid flera tillfällen beslutat föreslå att läkemedelsindustrin förstatligas. Jag skall be att få citera ur protokollet från socialdemokraternas senaste partikongress. Man hänvisar till att redan 1975 års partikongress beslöt att "i samhällets regi sammanföra den svenska läkemedelsindustrins verksamhet". Man säger vidare att "drivkraften i den privata läkemedelsindustrins verksamhet är det ekonomiska vinstintresset. Socialdemokratien tar avstånd från en ordning där människornas sjukdom görs till föremål för ekonomisk exploatering av privata kapitalintressen."

Jag konstaterar att socialdemokraterna är tysta i denna fråga trots att partistyrelsen har föreslagit och partikongressen beslutat att samhället på sikt skall ta över tillverkningen av läkemedel. Det är inte första gången vi slås av häpnad över socialdemokraternas tystnad i olika frågor här i kammaren, men jag skulle ändå vilja få en förklaring från socialdemokratiska ledamöter varför de accepterar utskottets skrivning, som tar avstånd från ett förstatligande av läkemedelsindustrin. Var står ni egentligen i denna fråga i dag? Har ni övergivit tanken på ett förstatligande eller inte? Varför talar inga socialdemokrater i denna principiellt viktiga fråga som rör människors hälsa och sjukdom?

ERIK HOVHAMMAR (m):

Fru talman! Ett förstatligande av den svenska läkemedelsindustrin är, som också fru Lantz nämnde, en gammal och så gott som varje år återkommande fråga i riksdagen. För bara några månader sedan, närmare bestämt i november i fjol, avlog riksdagen en vpk-motion med ett yrkande av samma innebörd som det som har aktualiserats i motion 1979/80:760. Vid det tillfället hade jag här i kammaren en debatt med fru Lantz, varvid jag

Onsdagen den
13 februari 1980

---

*Förstatligande av
läkemedelsindu-
strin*

redovisade utskottets synpunkter på bl. a. läkemedelsindustrin i Sverige. Jag kommenterade vidare ganska ingående läkemedelsindustridelegationens delbetänkande.

Självfallet kom också i den debatten till uttryck de skilda synsätt som fru Lantz och jag har i denna fråga. Fru Lantz är ju en trogen vän till planhushållning och socialisering, medan moderaterna förordar marknads-hushållning och fri ekonomi. Fru Lantz har f. ö. i dag bekräftat den skillnaden.

Som jag nämnde har bara några månader gått sedan vi senast hade denna debatt. Under den korta tiden har, såvitt jag har mig bekant, ingenting nytt inträffat utom att – och det är viktigt – näringsutskottet har fått bekräftat att läkemedelsindustridelegationen nu befinner sig i slutskedet av sitt synnerligen omfattande arbete. Delegationen räknar med att slutbetänkandet skall föreligga inom den allra närmaste framtiden. Detta har också föranlett näringsutskottet att inte just nu göra några uttalanden i denna fråga.

Fru talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

INGA LANTZ (vpk):

Fru talman! Jag konstaterar fortfarande att socialdemokratiska ledamöter håller alldeles tyst i den här debatten.

Detta är en principiell fråga, och jag och mitt parti tycker inte att privata vinstintressen skall få styra vare sig forskningen på detta område eller försäljningen av läkemedel. Är det riktigt att man skall kunna göra vinst på människors sjukdom och behov av hjälp och sjukvård? Enligt det synsätt som utskottet har i dag är det riktigt, och jag är då väldigt förvånad över att socialdemokratiska ledamöter kan ansluta sig till den synpunkt som förs fram av Erik Hovhammar.

Det här är en principiell fråga, och läkemedelsindustrin har i stort sett fria händer i dag. Både försäljningen och forskningen är profitstyrda.

Man kan ju fråga sig hur morgondagens läkemedel skall se ut. På en kongress i Barcelona som gällde biologisk psykiatri för något år sedan pläderades för nya droger som skulle kunna upphäva sömnbehovet eller öka resp. minska minnesfunktionerna vid behov. Det är ju rent sanslöst, och det är sådana utvecklingstendenser som Erik Hovhammar ställer sig bakom, eftersom han anser att det skall vara helt fritt fram i sådana här frågor.

För att samhället skall kunna styra den framtida inriktningen av den medicinska forskningen och sjukvården måste läkemedelsindustrin förstatligas. Det är människors enskilda behov och samhällsekonomiska hänsyn som skall styra både sjukvården och läkemedelsframställningen och inte de privata vinstbehoven. Det är både orimligt och farligt – det visar all erfarenhet mycket tydligt – att låta tillverkningen och försäljningen ligga i privata händer.

ERIK HOVHAMMAR (m):

Fru talman! Får jag bara helt kort säga att ett förstatligande av den här

industrin, liksom av andra industrier, inte löser problemen, och framför allt innebär det inga besparingar för konsumenterna. Jag hävdar bestämt detta, och jag har sagt i tidigare debatter att bl. a. servicen brukar i samband med förstatliganden bli sämre. Det har f. ö. i skilda sammanhang bekräftats här i Sverige.

Vinstbegreppet har vi olika uppfattningar om. Är man planhushållare har man en uppfattning, är man marknadshushållare har man en annan. Jag vill bara erinra om att *alla* företag som skall bestå måste gå ihop och helst lämna överskott – det må sedan gälla statliga, kooperativa eller privata företag.

Beträffande marknadsföringen och reklamen är det uppenbart att om vi skall gå ut och försälja svenska läkemedel i utlandet – vi exporterar ungefär hälften av det vi producerar – måste vi också ha en effektiv marknadsföring, och det kostar pengar. Det trodde jag att t. o. m. fru Lantz förstod vid det här laget.

Fru talman! Jag har tidigare sagt att något nytt i denna fråga inte har kommit fram sedan vi diskuterade den i november, och jag tycker att fru Lantz får ge sig till tåls till dess att vi får läkemedelsindustridelegationens slutbetänkande. Därför har jag för dagen inget mer att tillägga i ärendet.

INGA LANTZ (vpk):

Fru talman! Då måste jag få fråga herr Hovhammar: Är det service att tillåta farliga och skadliga läkemedel? Är det service att låta människor vara försökskaniner åt den privata läkemedelsindustrin? Är det så man skall uppfatta ordet service?

Vad som behövs är förstås ofarliga och bra läkemedel som tillgodoser människors behov. Men jag konstaterar att här är det marknadsekonomi-intressena som skall få gå före människornas behov. Konsekvensen kan man i så fall bara ana: att vi skall privatisera sjukhusen och hela sjukvården.

ERIK HOVHAMMAR (m):

Fru talman! Helt kort: Vi har i detta land myndigheter som kontrollerar läkemedels kvalitet och beskaffenhet. För den händelse dessa läkemedel är av mindre god beskaffenhet blir det också påtalat – det vet även fru Lantz.

INGA LANTZ (vpk):

Fru talman! Den kontrollen är det mycket dåligt beställt med. Det visar all erfarenhet av de skadliga och farliga preparat som vi i dag har.

Överläggningen var härmed avslutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motion 760 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Inga Lantz begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 84

Onsdagen den
13 februari 1980

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkande 28 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motion 760 av Lars Werner m. fl.

Anmälan av interpellation

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Inga Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 272

Nej - 16

§ 9 Föredrogs

Civilutskottets betänkande

1979/80:8 med anledning av propositionen 1979/80:101 med förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 såvitt avser bostadsdepartementets och kommundepartementets verksamhetsområden.

Försvarsutskottets betänkande

1979/80:10 med anledning av propositionen 1979/80:100 såvitt avser beredskapsbudget för totalförsvaret.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 10 Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1979/80:65 om dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Tjeckoslovakien

1979/80:67 om ändring i dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige samt Storbritannien och Nordirland

§ 11 Anmälan av interpellation

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 12 februari

1979/80:142 av *Pär Granstedt* (c) till utrikesministern om garantier mot uranimport från Sydafrika och Namibia:

”Vilka garantier har Sverige för att det inte i själva verket är uran från Rössinggruvan som används i de svenska kärnkraftverken? Hur vet man att inte också Sveriges händer är smutsiga genom röveri av Namibias naturresurser?”

Dessa frågor har i pressen ställts av befrielseörelsen SWAPO:s representant i Sverige Timothy Hadino Hishongwa. Bakgrunden är att uran från Niger och Gabon enligt uppgift konverteras i samma anläggning som uran från Namibia och att uran från de olika länderna därvid blandas. Det skulle således vara omöjligt att avgöra om det uran som Sverige köper från Cogéma och Uranex härrör från Namibia eller andra stater.

Sverige har på olika sätt givit stöd åt åtgärder som syftar till att förkorta apartheidpolitiken liksom för ett från Sydafrika fritt och oberoende Namibia. 1974 antog Förenta nationerna en resolution där man uttalade sig för bojkott av naturresurser som i strid med resolutionen exporteras från Namibia under Sydafrikas ockupation. Det är också uppenbart att köp av uran från Sydafrika och Namibia underlättar sådan verksamhet från apartheidregimens sida som också kan utnyttjas i strävanden att utveckla kärnvapen.

Det är nödvändigt att den svenska regeringen effektivt kan dementera uppgifterna om att uran från namibiska gruvor skulle kunna ingå i det anrikade uran som importeras till landet. Om inte en otvetydig dementi kan ges finns det risk för att Sveriges utrikespolitiska trovärdighet allvarligt skadas.

Med hänvisning till det anförda vill jag till statsrådet och chefen för utrikesdepartementet rikta följande fråga:

Vilka åtgärder har den svenska regeringen vidtagit för att skaffa sig garantier om att uran som används i svenska kärnkraftverk ej kommer från Sydafrika och Namibia, och vilka åtgärder ämnar regeringen vidta såvida inte otvetydiga garantier kan erhållas?

§ 12 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 13 februari

1979/80:322 av *Eva Hjelmström* (vpk) till utbildningsministern om skyldigheten enligt radiolagen att informera i samhällsfrågor:

Yttrandefriheten hotas vid SR-koncernen. Inför folkomröstningen har en rad program stoppats av den enkla anledningen att de speglar en verklighet och det inte finns någon annan verklighet som kan balansera sakförhållandena. Härigenom undanhålls allmänheten viktig information. Det senaste exemplet på detta är ett program som karakteriserats som ett starkt program om människor som drabbats av cancer efter atomvapenprov. Programmet får inte visas då det inte kan "balanseras" av ett med motstridande innehåll inför folkomröstningen om kärnkraft, vilket tordé vara omöjligt: radioaktivitet i viss koncentration ger cancer.

I sin förlängning kommer denna tolkning av avtalen att få synnerligen allvarliga konsekvenser för yttrandefriheten och informationsfriheten i landet. Ifrågasättande och diskuterande program blir inte längre möjliga.

Nr 84

Onsdagen den
13 februari 1980

---

*Meddelande om
frågor*

Obestridliga fakta undanhålls allmänheten om det inte finns "motfakta". Allmänheten kommer att serveras ett utslätat utbud av menlösa program där locket lagts på samhällsdebatten. Möjligheterna för myndigheter eller intressegrupper att strypa program blir genom en sådan tolkning av avtalen stora. SR-koncernen mister härigenom sin självständighet och integritet.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att till utbildningsministern få ställa följande fråga:

Anser utbildningsministern att radiolagen innebär tillräcklig garanti för att allmänheten genom SR-koncernen får erforderlig information i väsentliga samhällsfrågor?

1979/80:323 av *Rolf Andersson* (c) till ekonomiministern om tidpunkten för tillsättande av utredning om jordbrukets kapitalförsörjning:

När avser regeringen tillsätta den utredning om jordbrukets kapitalförsörjning för vilken beslut om direktiv fattades redan den 7 juni 1979?

§ 13 Kammarerna åtskildes kl. 11.16.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert